

INVEST IN **VUSHTRRI**

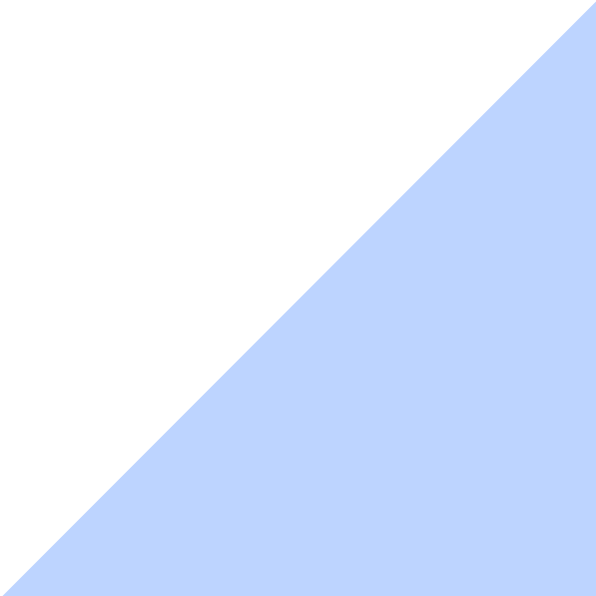
**RAPORT I PUNËS KËRKIMORE
MBI AMBIENTIN BIZNESOR NË
KOMUNËN E VUSHTRRIË**

*E drejta e autorit © 2021. GERMIN
Të gjitha të drejtat e rezervuara.*

Përveç citimeve të shkurtra të bëra me qëllim të kritikës dhe rishikimit, asnjë pjesë e këtij botimi nuk mund të riprodhohet, ruhet në një sistem rikuperimi ose transmetohet në ndonjë formë ose me ndonjë mjet, elektronik, fotokopjues ose ndryshe, pa lejen paraprake nga autori.

Përmbajtja e këtij botimi është përgjegjësi e vetme e Organizatës Germin dhe nuk mund të konsiderohet në asnjë mënyrë si pozicion i Komunës së Vushtrrisë.

PËRMBAJTIA:

PËRMBLEDHJA EKZEKUTIVE	4
HYRJE	5
METODOLOGJIA	6
KOMUNA E VUSHTRISË	7
Tiparet e përgjithshme dhe një historik i shkurtër Situata Socio-Ekonomike	
REZULTATET E HULUMTIMIT	11
KONKLuzion	21
REKOMANDIME	22
BIBLIOGRAFIA	24

PËRMBLEDHJA EKZEKUTIVE

Qyteti i Vushtrrisë është një nga qytetet me trashëgiminë më të vjetër në Kosovë, i njohur edhe si Viciano (Vicianum) nga burimet historike. Gjeografikisht, Vushtrria e sotme është e vendosur në pjesën veriore të Kosovës dhe është e rrethuar nga qytetet e Mitrovicës në veri, Skenderajt në veri-lindje dhe Obiliçit në jug.¹ Komuna e Vushtrrisë është e pasur në aspektin e burimeve natyrore siç janë lumenjtë, malet dhe ka tokë aluviale për bujqësi. Hidrografia në këtë qytet përbëhet nga tre lumenj: lumi Sitnica, lumi Terstena dhe lumi Studimja të cilët rrethohen nga një bimësi e veçantë. Sidoqoftë, përveç burimeve natyrore, qyteti është gjithashtu i pasur me trashëgiminë e tij kulturore, duke qenë shtëpia e ndërtesave të shumta historike, urave, një hamami antik, xhamive të vjetra, çimentos muslimane, kalasë mesjetare në qendër të qytetit dhe rrugët me kalldrëm.²

Ekonomia e komunës së Vushtrrisë është përqendruar kryesisht në gastronomi, përpunimin e drurit dhe bujqësi, nga e cila është e njohur mirë në Kosovë. Toka e Vushtrrisë është e mirë dhe e përshtatshme për mbjelljen e frutave dhe perimeve. Kulturat më të zakonshme të kultivuara në Vushtri janë qepa, patatet, gruri etj.

Komuna e Vushtrrisë është e njohur edhe për diasporën e saj, kryesisht e vendosur në shtetet si Suedia, Gjermania, Zvicra dhe vende të tjera të Evropës Perëndimore. Diaspora ka qenë një aktor aktiv në asistencë financiare gjatë viteve të okupimit, dhe tani është edhe më shumë prezente në sektorë të ndryshëm të ekonomisë në Vushtri, kryesisht në fushën e gastronomisë. Duke pasur parasysh këto fakte, është realizuar një hulumtim në terren me biznese lokale dhe ky raport paraqet rezultatet e punës kërkimore, e cila analizon tiparet kryesore të ambientit biznesor dhe ekonomik në Komunën e Vushtrrisë. Ky raport nxjerr në pah informacionin kyç në lidhje me sektorët më konkurrues ekonomik në Vushtri, me qëllim informimin e bizneseve dhe investitorëve të huaj dhe vendor, veçanërisht atyre nga diasporës. Ky raport nuk specifikon politikat që politikëbërësit duhet të miratojnë në Komunën e Vushtrrisë, por më tepër paraqet mundësi dhe rekomandime që kërkojnë vëmendje më të madhe në zhvillimin e politikave publike dhe ekonomike në Komunën e Vushtrrisë. Raporti është pjesë e projektit “Invest in

¹ Pasho Baku: *Enciklopedia universale e ilustruar. Shtëpia Botuese Bacchus, Tiranë, 2011, fq. 986*

² Skënder Rizaj: *Viçitrina gjatë periudhës osmane (Shek.XV-XVIII). fq.74-103. Vushtrria-Viciano me rrethinë (Monografi), Kuvendi Komunal i Vushtrrisë, Vushtri, 2003.*

Vushtrri”, mbështetur nga Komuna e Vushtrrisë dhe implementuar në partneritet me Organizatën GERMIN.

HYRJE

Në fund të vitit 2019, Komuna e Vushtrrisë dhe Organizata GERMIN nënshkruan memorandumit e bashkëpunimit për realizimin e projektit “Invest In Vushtrri”. Qëllimi i këtij projekti është prezantimi i informacionit dhe promovimi i mundësive për investime dhe të bërit biznes në Komunën e Vushtrrisë tek investitorët vendorë, të huaj dhe sidomos ata nga diaspora. Invest in Vushtrri synon të gjenerojë të ardhura dhe punësim në Vushtrri përmes mbështetjes së bizneseve, promovimit të produkteve lokale dhe promovimit të partneriteteve publiko-private (PPP), mes institucioneve publike lokale dhe investitorëve privat në projekte kapitale.

Një nga qëllimet kryesore është tërheqja e ndërmarrjeve të huaja / diasporës për të investuar në Vushtrri përmes këtij bashkëpunimi, si dhe ndërmjetësimi i lidhjeve të tregut. Ky studim është pjesë e projektit i cili synon të identifikojë, përzgjedhë dhe analizojë sektorët konkurrues në komunën e Vushtrrisë, duke përdorur një sërë kriteresh, duke përfshirë: intensitetin e punës, potencialin e investimit, nivelin e vlerës së shtuar si dhe kërkesën e tregut dhe konkurrencën.

METODOLOGJIA

Ky studim përdor metoda kuantitative për të vlerësuar mjedisin aktual të biznesit dhe potencialin e tij për rritje në komunën e Vushtrrisë. Studimi është realizuar duke anketuar 64 biznese lokale, nga të cilat janë mbledhur informacione në lidhje me sektorin e tyre të biznesit, kapacitetet, punëdhënësit, përvojën në të bërit biznes, pengesat si dhe perspektiva dhe mundësitë për të ardhmen. Për më tepër, ky studim përfshin të dhëna dytësore nga hulumtimet në tryezë, të marra nga studime dhe institucione përkatëse, të cilat prëmbajnë informacionin e nevojshëm për të prezantuar karakteristikat socio-ekonomike dhe natyrore të Vushtrrisë dhe situatën e saj aktuale ekonomike.

Për të përfshirë interesin e popullatës, ekipi hulumtues ka intervistuar bizneset aktive të Vushtrrisë në një mënyrë rastësore. Si i tillë, pyetësi është administruar në terren, duke mbledhur informacion nga 64 të anketuar / përfaqësues të biznesit mbi aktivitetin dhe strukturën e biznesit të tyre. Anketa përbëhet nga një pyetësor i mbyllur me disa pyetje të hapura, në mënyrë që të anketuarit të mund të argumentojnë për përgjigjet e tyre dhe të shprehin mendimet e tyre për disa çështje të rëndësishme. Puna kërkimore në terren është realizuar në datat: 15-29/shtator 2020.

KOMUNA E VUSHTRRISË

Tiparet e përgjithshme dhe një historik i shkurtër

Komuna e Vushtrrisë ndodhet në pjesën veriore të Kosovës, brenda Rrethit të Mitrovicës. Sipas Agjencisë së Statistikave të Kosovës, qyteti i Vushtrrisë ka 26,964 banorë, ndërsa komuna në tërësi ka 63,548 banorë.³ Vushtrria është e rrethuar nga qyteti i Mitrovicës në veri, Podujeva në lindje, Obiliçi në jug, Drenasi në jug-perëndim dhe Skenderaj në perëndim. Komuna e Vushtrrisë ka 67 fshatra.⁴

Në antikitet, Vushtrria njihej me emrin Viciania, pastaj kur Perandoria Romake pushtoi Dardaninë në shekullin I para Krishtit, Romakët shtuan prapashtesën Latine 'um' në emrin e Viciania, prandaj bëhet Vicianum. Karakteristika kryesore e qytetit janë monumentet e tij kulturore dhe historike. Kalaja e qytetit, ura prej guri, banjë publike- (Hamami) dhe shatërvani që janë ndërtuar shekuj më parë gjatë epokave të ndryshme historike dhe sot ato janë atraksionet më të mëdha të këtij qyteti. Vushtrria ka një sipërfaqe totale prej 345 km² (133 sq mi), dhe dendësia e popullsisë është 202 / km². Zona përbën afërsisht 3.2% të territorit të përgjithshëm të Kosovës.⁵

Vushtrria premton shumë në aspektin e zhvillimit ekonomik dhe atë të qëndrueshëm, me një lokacion shumë strategjik në pjesën veriore të Kosovës. Vizioni nga Plani Hapësinor i Kosovës e sheh këtë rajon në të ardhmen si tërheqës për investime dhe sipërmarrje në industrinë përpunuese, agrobiznes, dhe turizëm rekreativ, tërheqës për të jetuar dhe punuar, me ekonomi dhe tregti në aktivitetet industriale dhe turizëm, me potencial për zhvillimin e lidhjeve të Kosovës me rajonin dhe një rrjet të fortëfunktional i qytetarëve dhe fshatarëve.,

Komuna e Vushtrrisë është gjithashtu një urë ndërmjet qyteteve të Kosovës në lidhje me tregtinë ndërqytetëse. Përmes rrugëve ndërlidhëse me Skenderaj, Mitrovicë, Podujevë, Prishtinë, Obilic, etj., është e lidhur me të gjitha qendrat e tjera të Kosovës. Kryeqyteti i Kosovës, Prishtina, ndodhet vetëm 30 km larg Vushtrrisë. Vushtrria ka hekurudhën e vet, e cila lidh Prishtinën, Mitrovicën, Ferizajn dhe Bujanocin.

³ Agjencia e Statistikave të Kosovës- 2017, https://askdata.rks.gov.net/PXweb/pxweb/sq/askdata/askdata__09%20Population__Population%20estimate/tab01.px/table/tableViewLayout1/?rxid=1f3b4bd4-e3d5-49a8-8773-6c63e84a21c5

⁴ Jusuf Osmani: Vendbanimet e Kosovës, (Vushtrria, 16) - Kosova dëelings, (Vushtrria, 16), Prishtinë, 2005, fq. 22 - 23. OCLC 838317196,

⁵ Pasho Baku: Enciklopedia universale e ilustruar. Shtëpia Botuese Bacchus, Tiranë, 2011, fq. 986

Figura 1. Komuna e Vushtrrisë (E theksuar me të kuqe)

Komuna e Vushtrrisë ka stacionin e saj policor, i cili përbëhet nga 99 policë. Prej tyre, 92 janë shqiptarë të Kosovës, 6 prej tyre janë nga komuniteti serbë në Kosovës dhe 1 prej tyre është nga komuniteti boshnjak në Kosovës. Sa i përket gjinisë së tyre, 18 pjesëtare nga stafi policor në Vushtrri janë gra. Në Vushtrri ekziston edhe një prani ushtarake ndërkombëtare, nga KFOR-i Slloven dhe Francez.⁶

⁶ Osce report, https://www.osce.org/files/f/documents/c/2/13134_2.pdf

KOMUNA E VUSHTRRIË

Situata Socio-Ekonomike

Në Komunën e Vushtrrisë, shumica e bizneseve janë të angazhuara në aktivitete tregtare të cilat e karakterizojnë këtë komunë. Nga 4,406 biznese që operojnë në komunën e Vushtrrisë, 38.95% e tyre janë të angazhuar në tregti, përpunim druri dhe bujqësi, 15.50% në transport, kryesisht taksi dhe telekomunikacion, ndërsa 10.21% bien në sektorin e gastronomisë.⁷

Bujqësia është një nga shtyllat kryesore të ekonomisë së Komunës së Vushtrrisë. Komuna e Vushtrrisë është njëra nga komunat me tokën më pjellore në vend, element i cili ka ndihmuar këtë komunë të bëhet prodhuesi më i madh i patates në Kosovë, ndërsa ekziston edhe një fabrikë e përpunimit të patates. Disa nga kulturat e tjera të rritura në Vushtrri janë gruri, misri, speci, lakra, shalqiri, pjeprat etj. Kjo komunë është e njohur mirë për rendimentet e saj të mëdha të patates dhe perimeve të tjera të cilat përpunohen dhe eksportohen në vendet e tjera si ushqim i përpunuar si dhe papërpunuar varësisht nga kërkesat.⁸

Përtej shtimit të vendeve të punës, kjo do të ndihmonte edhe rritjen ekonomike, faktor ky me shumë rëndësi në stabilitetin politik, shoqëror dhe ekonomik të vendit. Kjo do të rezultonte në krijimin e vendeve të reja të punës dhe në një rënie potenciale të përqindjes së migrimit, problem ky shumë i theksuar në Vushtrri.⁹

Infrastruktura rrugore në komunën e Vushtrrisë është e një niveli dhe kualiteti mesatar. Momentalisht, 77.40% të rrugëve lokale në komunë janë të asfaltuara. Burimi momental i ujit brenda komunës ka mbulueshmëri të vogël dhe vetëm 29.85% të shtëpive furnizohen me ujë nga furnizuesi publik i ujit.

Sa i përket mjekësisë, në Komunën e Vushtrrisë ekziston Qendra Kryesore e Mjekësisë Familjare dhe Qendrat e tjera më të vogla të Mjekësisë Familjare në të cilat ka 205 të punësuar, përfshirë mjekët, infermierët dhe stafin ndihmës¹⁰, ndërsa shërbimet dytësore kryhen në Spitalin e Vushtrrisë i cili ka rreth 106 të punësuar.¹¹

⁷ Komuna e Vushtrrise, veprimtaria ekonomik, <https://kk.rks-gov.net/vushtrri/ekonomia/>

⁸ Profilet Socio-Ekonomike Rajonale ne Kosove, https://www.balkanplus.net/wp-content/uploads/2019/07/PROFILET-RAJONALE-FINAL-6_compressed.pdf

⁹ ibid

¹⁰ Analiza Hapesinore, http://www.ammk-rks.net/repository/docs/AH_-_Vushtrri.pdf

¹¹ <https://shskuk.rks-gov.net/Hospitals/Hospital/spVushtrri>

Sistemi arsimor në Komunën e Vushtrrisë është i ndarë në tre nivele: arsimit parashkollor, fillor dhe i mesëm. Në këtë komunë ekzistojnë 32 shkolla fillore me 10,126 nxënës dhe 856 mësues dhe staf teknik, tre (3) shkolla të mesme me 3,570 nxënës dhe 258 mësues dhe personel teknik dhe një (1) kopsht me 175 fëmijë dhe 29 mësues dhe personel teknik.¹²

Duke pasur parasysh faktin se ekonomia e komunës së Vushtrrisë mbështetet në bujqësi, tregti dhe punë të tjera profesionale, është e rëndësishme që të kanalizohen investimet në sektorë të lartpërmendur për të rritur kapacitetet e tyre dhe për të lidhur tregun e tyre me ato të huaja.

Arsimi është një nga elementët më të rëndësishëm në vendosjen e cilësisë së jetës, prandaj, shkollat aktuale profesionale në Vushtrri janë të përqendruara në sektorët e ekonomisë të cilët janë të lidhur me tregun e punës në Kosovë, por mungesa e mjeteve dhe pajisjeve në këto shkolla e bën gati të pamundur që studentët të praktikojnë mësimet e teorisë që ata mësojnë. Mungesa e punës praktike ndikon që shumë të rinj të bëhen emigrantë, duke lëvizur drejt vendeve më të zhvilluara në Evropën Perëndimore, kryesisht në Gjermani, Zvicër, etj.

Turizmi është një nga sektorët me një potencial për t'u rritur duke pasur parasysh historinë e pasur të qytetit. Prania e shumë objekteve kulturore, siç janë xhamitë, ura e gurtë, kalaja mesjetare dhe rrugët me kalldrëm, karakterizojnë këtë komunë dhe tregojnë historinë e saj të pasur. Përveç atraksioneve kulturore, pirja e çajit dhe ushqimet tradicionale janë atraksione të tjera për turizëm në këtë komunë. Vushtrria është e njohur edhe për malet që rrethojnë këtë komunë, përkatësisht Qyqavica dhe Shala e Bajgores të cilat ndodhen ndërmjet Mitrovicës dhe Vushtrrisë.

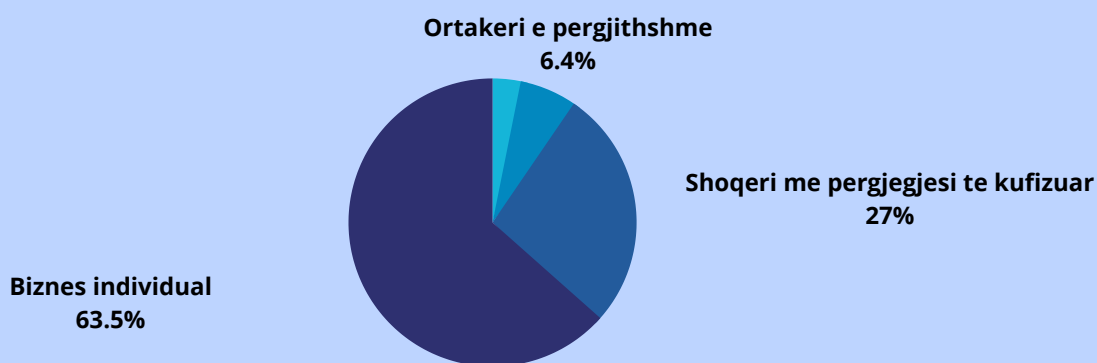
¹² MUNICIPAL PROFILE 2018, https://www.osce.org/files/f/documents/c/2/13134_2.pdf

REZULTATET E HULUMTIMIT

Bazuar në hulumtimin në terren, duke anketuar/intervistuar bizneset lokale në Komunën e Vushtrrisë, më poshtë përmes grafikave janë paraqitur në % të dhënat e dalura nga hulumtimi:

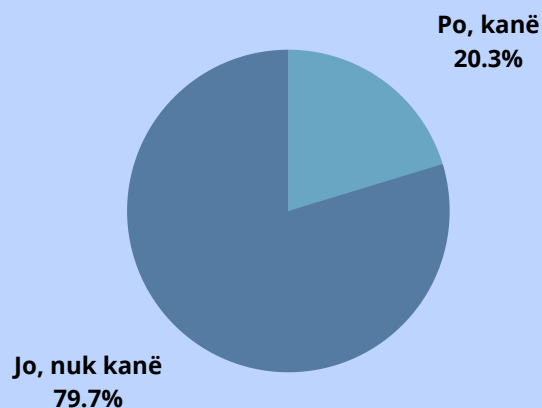
Grafika 1

Në këtë grafik janë paraqitur llojet e bizneseve në Komunën e Vushtrrisë.

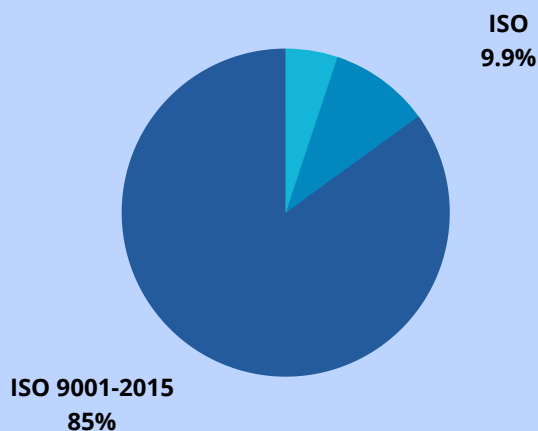
Grafika 2

Përmes kësaj grafike, tregohet lidhur me certifikimet ndërkombëtare, se a kanë bizneset nga Vushtrria ose jo.

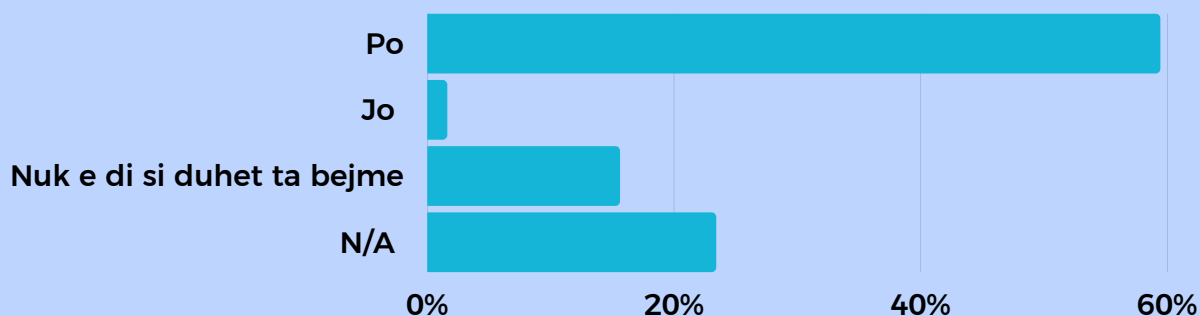
Grafika 3

Në këtë grafik janë të shfaqura llojet e certifikimeve që bizneset nga Vushtrri i posedojnë.

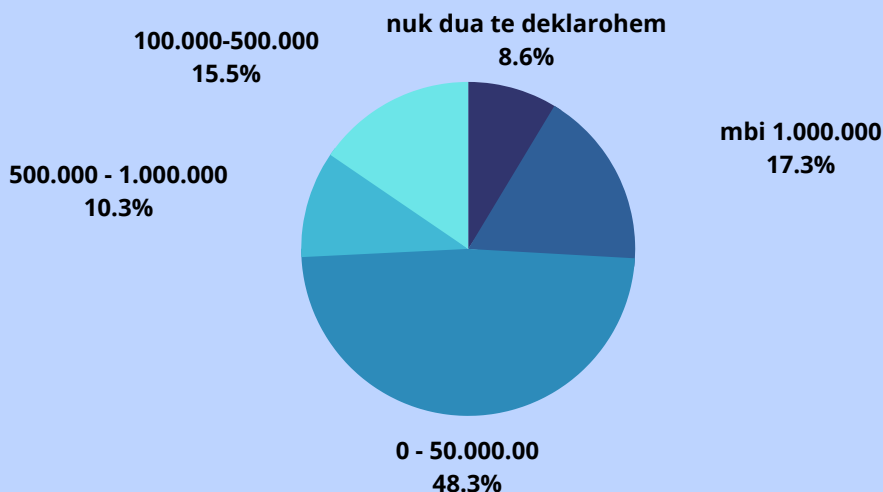
Grafika 4

Në këtë grafik shihen të dhënat lidhur me planet e bizneseve lokale nga Vushtrri, nëse mendojnë që duhet të marrin certifikim ose jo.

Grafika 5

Përmes kësaj grafike janë paraqitur qarkullimet vjetore të bizneseve të anketuara, duke parë kështu potencialin e tyre dhe analizuar sektorwt më të zhvilluar në Komunën e Vushtrrisë.

Grafika 6

Kjo grafik tregon mbi numrin e punëtorëve aktiv në 64 bizneset e intervistuar.

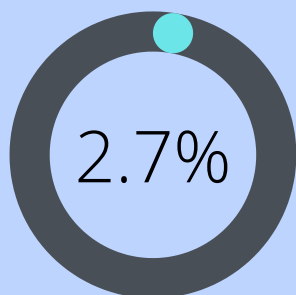
Numri i përgjithshëm i puntorëve nga bizneset e anketuara

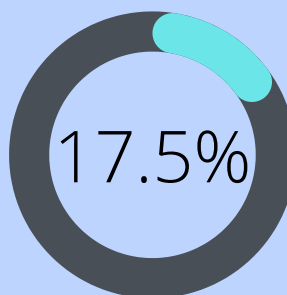
Grafika 8

Në këtë grafik shihet numri i grave të punësuar dhe personave me aftësi të kufizuara

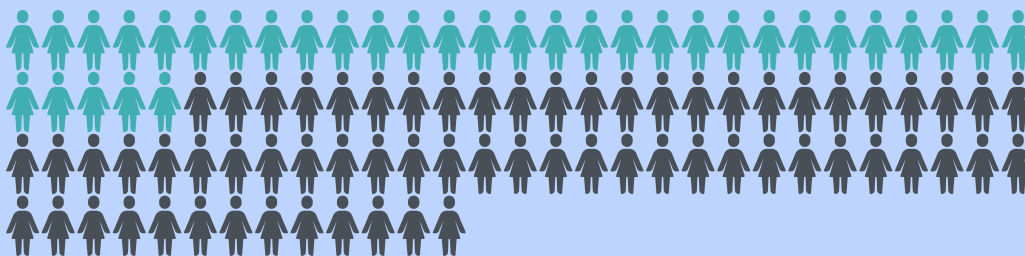
Persona me aftësi të kufizuara

Gra

Përqindja e grave në pozita menaxheriale në 64 bizneset e anketuara, konkretisht nga 412 gra të punësuar është 33.5%

Përmes kësaj grafike më së miri tregohet mbi forcën punëtore dhe moshën e tyre, ku specifikohet se moshja mesatare e punëtorëve është 32 vjec, gjë që tregon mbi kapacitetet tona njerëzore në punë.

32 vjec

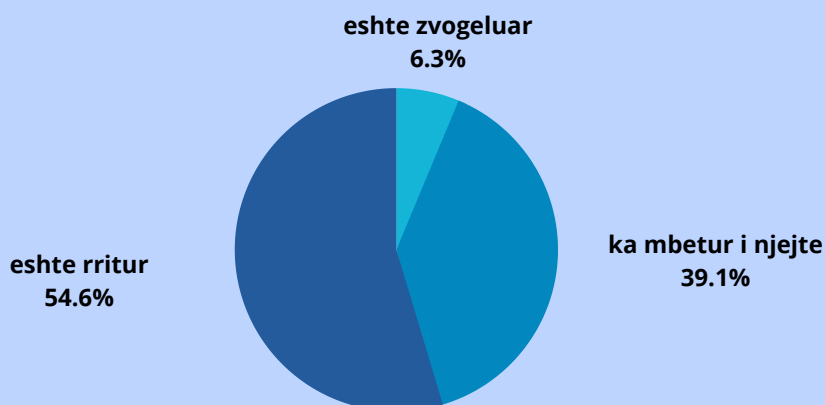
Grafika 9

Përmes kësaj grafike janë të paraqitura rroga mesatare në bizneset lokale në Komunën e Vushtrrisë.

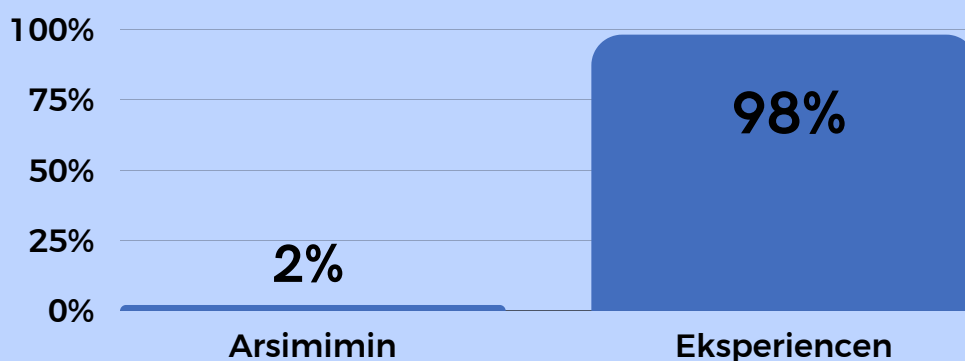
Grafika 10

Se a ka pasur rritje apo zvogëlim të numrit të punëtorëve gjatë 5 viteve të fundit, duke pasur kështu parasysh edhe kohën e pandemisë, në këtë grafik janë paraqitur të dhënat e bizneseve.

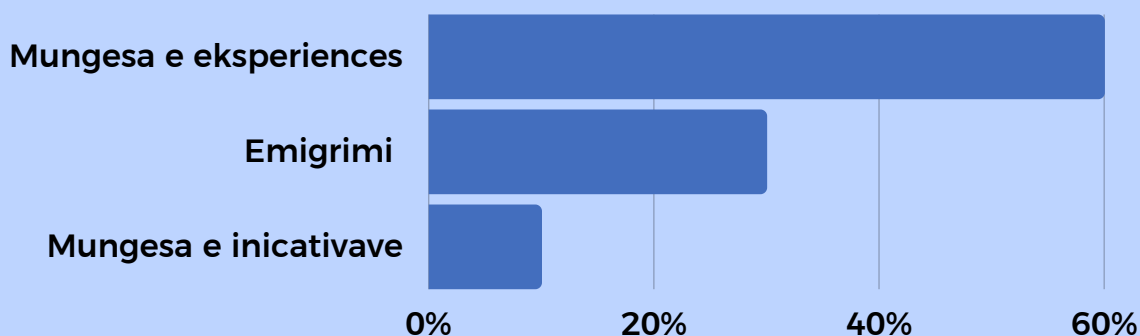
Grafika 11

Lidhur me kushtet e para se cilat attribute kërkohen fillimisht nga bizneset për të punësuar staf të rinjë, në grafikën më poshtë janë të specifikuara kushtet kyce.

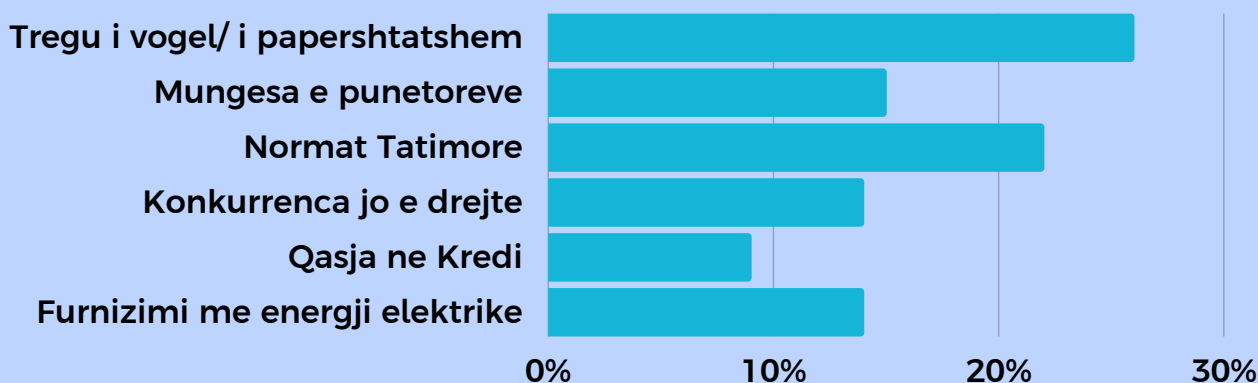
Grafika 12

Më poshtë janë të paraqitura në përqindje problemet kryesore që hasin kompanitë nga Vushtrri për rekrutimin e stafit të ri.

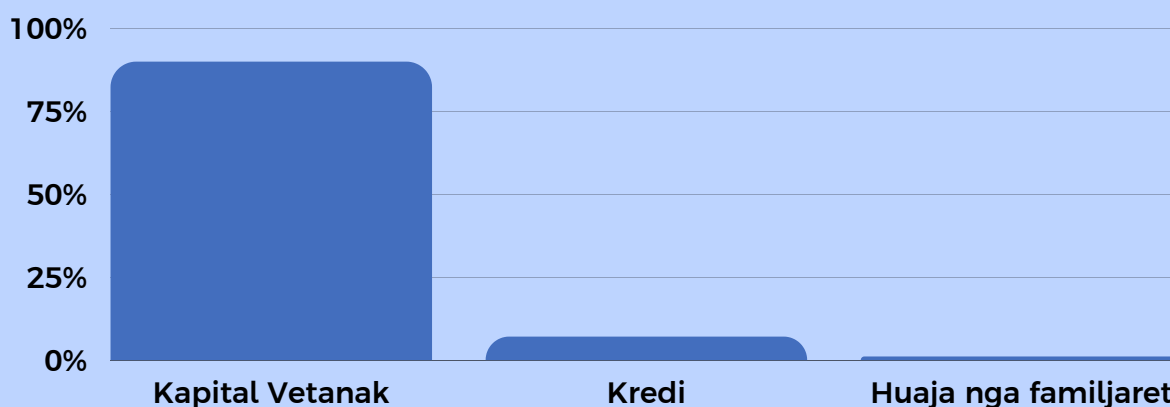
Grafika 13

Se cilat janë barrierat dhe problemet kryesore që bizneset hasin gjatë aktivitetit të tyre, në grafikën e më poshtme janë të paraqitura detajet.

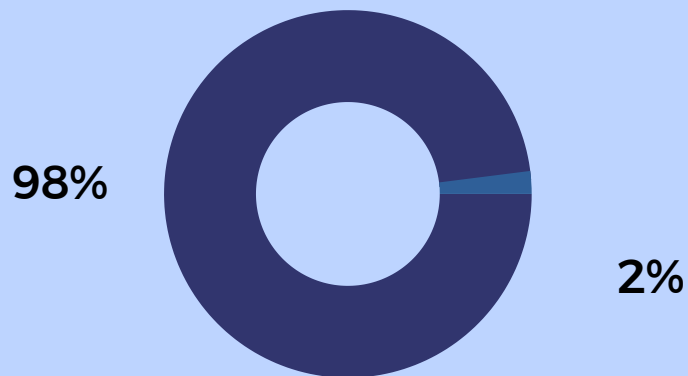
Grafika 14

Lidhur me përkrahjen e investimeve, konkretisht burimet e investimeve, në grafikën e më poshtme, janë të detajuara të dhënat se nga cfarë burimi sigurohen financimet për të investuar në biznes.

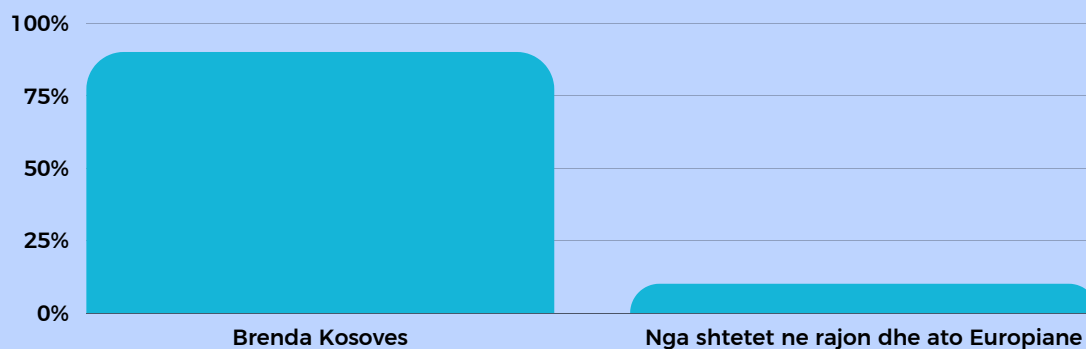
Grafika 15

Se a ka rritje të të hyrave gjatë pranisë së diasporës më poshtë janë paraqitur informacionet.

Grafika 16

Në shumë raste problemi për sigurimin e lëndës së parë ka qenë i theksuar, andaj gjatë bisedes me bizneset ka qenë edhe pyetja lidhur me furnizimin për lëndën e parë, informacione këto që tregojnë shumë lidhur me prodhimin dhe furnizimin.

Grafika 17

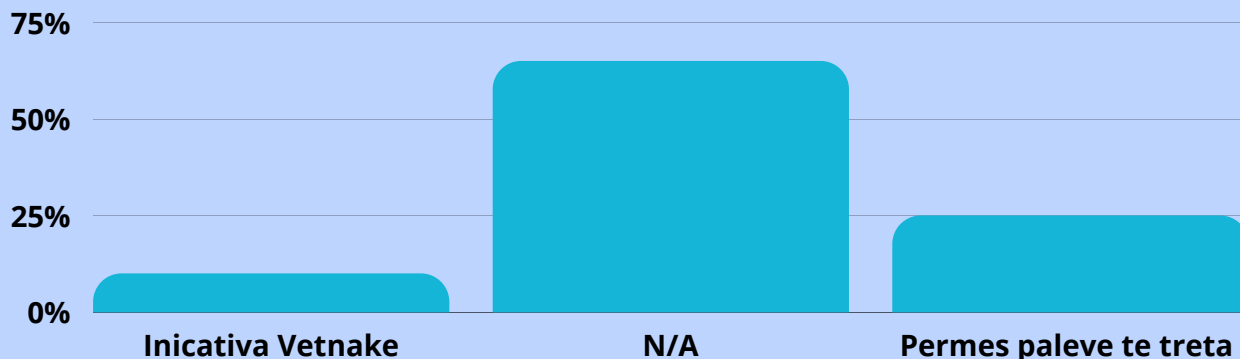
Qëllimi i takimit për lansimin e Invest in Vushtrri ishte të krijohej mundësi për takime B2B me kompanitë nga diaspora, andaj gjatë anketimit bizneset janë pyetur lidhur me takimet e tyre, më poshtë janë informacionet lidhur me takimet.

A keni realizuar takime b2b?

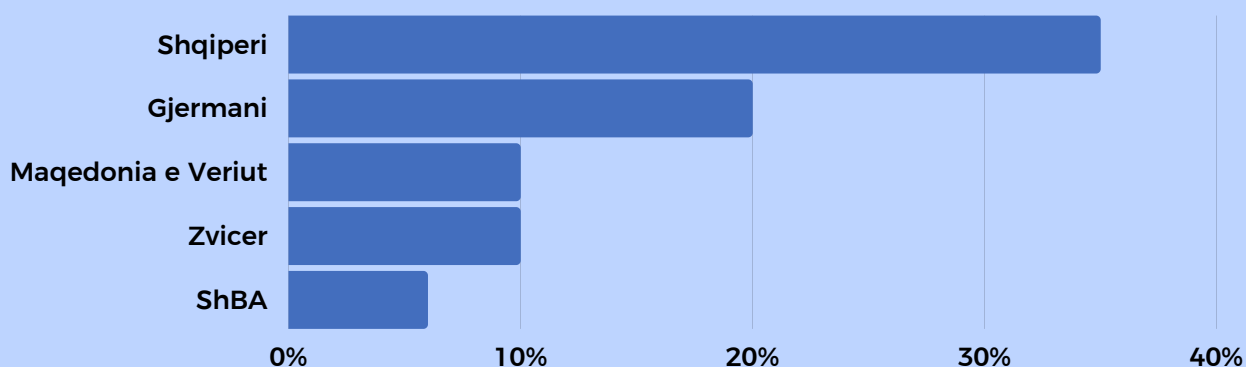
Grafika 18

Në këtë grafik janë paraqitur incimet lidhur me takimet B2B, nëse këto kanë qenë të vetë inicuar apo në pjesëmarrjen e konventave, panaireve etj.

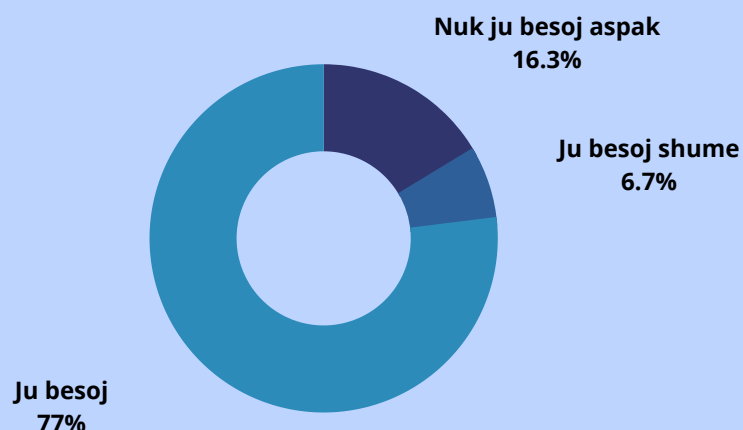
Grafika 19

Më poshtë janë disa nga shtetet se ku bëhen kryesisht eksportet e shërbimeve dhe mallrave të bizneseve nga Vushtrria.

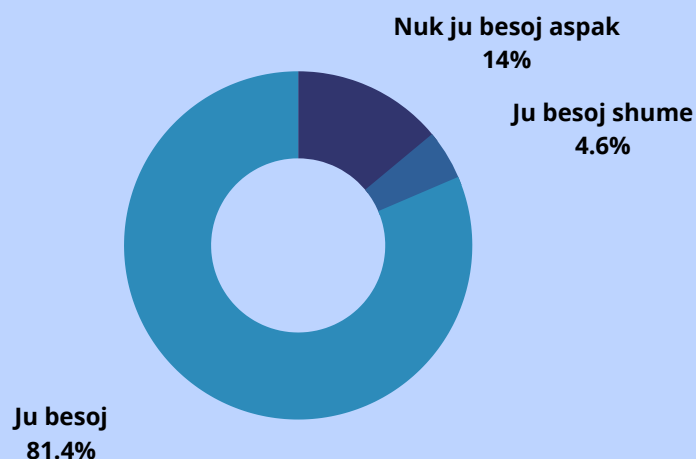
Grafika 20

Besimi në institucione është një çështje shqetësuese tek diaspora e po ashtu edhe tek bizneset lokale në Vushtrri, ku në shumë raste kërkohet ndihma institucionale për t'i mbështetur, andaj më poshtë janë disa nga detajet lidhur me besimin e tyre për nivelin lokal.

Grafika 21

Në këtë grafik është e përshkruar besimi tek institucionet Qeveritare, Ministrinë, Gjykatat etj.

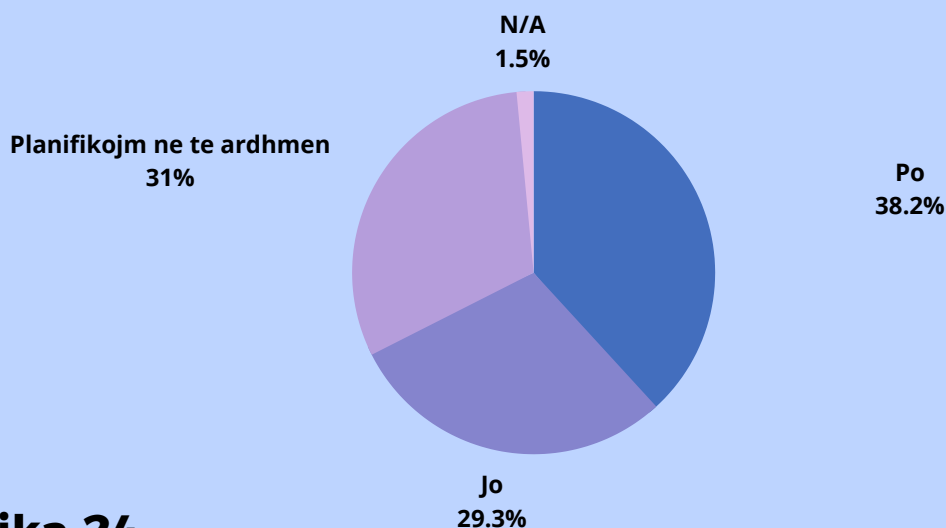
Grafika 22

Strategjit janë kryesisht të parapara lidhur me qendrueshërin e biznesit, andaj gjatë diskutimit një nga pytjet ishte nëse kanë strategji të biznesit ose jo.

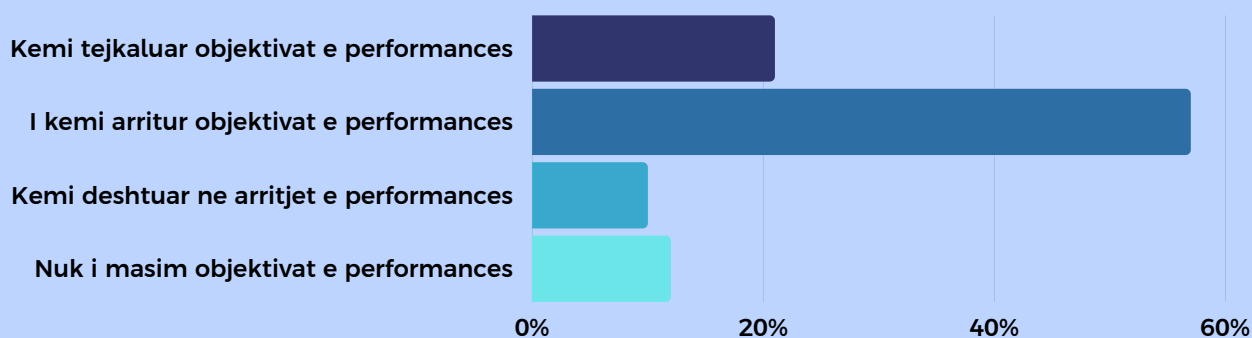
Grafika 23

Po ashtu edhe strategjia për eksport është pjesë tjetër e diskutimit, gjë që është me shumë interes për bizneset që prodhojnë produkte.

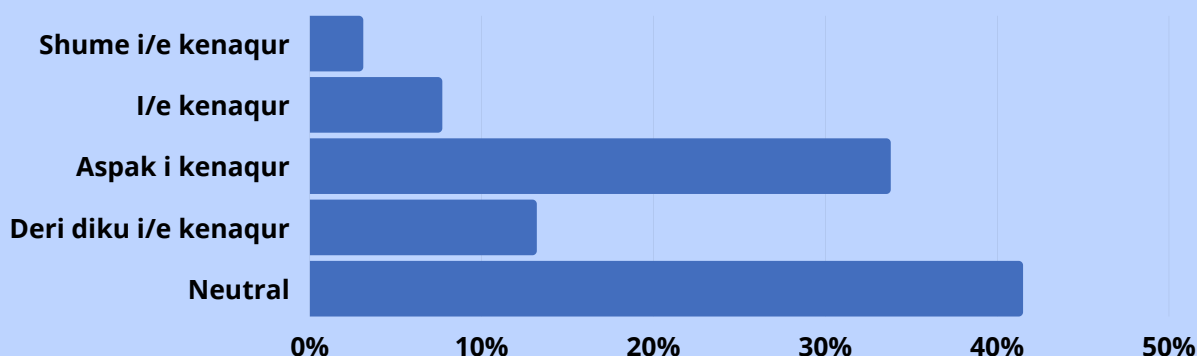
Grafika 24

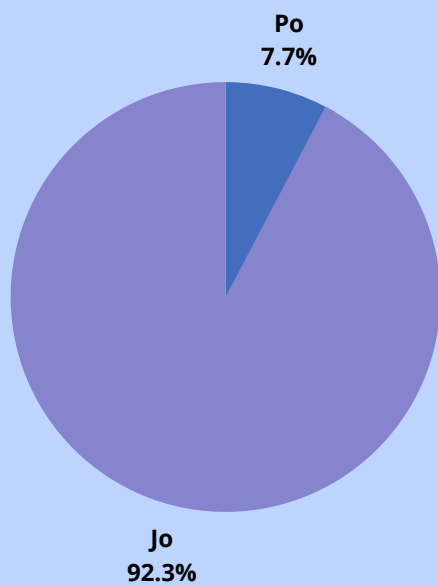
Bazuar nga efekti i pandemisë dhe shumë problemeve tjera ekonomike, në grafikën e më poshtme janë paraqitur performancat e bizneseve gjatë 5 viteve të fundit.

Grafika 25

Grafika e më poshtme tregon mbi bashkëpunimin me Komunën e Vushtrrisë

Grafika 26

Grafika e më poshtme tregon mbi planin e investimeve brenda 2 viteve të ardhshme.

KONKLUZION

Bazuar në hulumtimin dhe analizimin e burimeve lidhur me komunën e Vushtrrisë si dhe potencialin e komunës për të tërhequr investitorë të jashtëm, shihet qartë interesi i bizneseve lokale dhe gatishmëria e vet nivelit lokal institucional për të krijuar premisat e para të mundësisë së investimeve nga diaspora dhe jo vetëm. Entuziazmi dhe dëshira e bizneseve që të rriten në aspekt zhvillimor si dhe të krijojnë mundësi që produktin e tyre ta eksportojnë jashtë vendit është shumë e dukshme dhe paraqet kulturën e ndërmarrësisë.

Produktet e shumë bizneseve nga Vushtrria veçse kanë filluar të eksportohen në vendet evropiane, andaj krijimi i raporteve të reja me shtete të tjera si dhe mundësia e investimeve për rritjen e kapitalit janë mëse të mirëpritura nga bizneset lokale, të cilat gjatë hulumtimit shprehnin pritjet e tyre nga diaspora për të krijuar mundësinë e lidhjeve tregtare dhe eksportit.

Sipas hulumtimit të bërë në terren është vërtetuar se fushat si bujqësia, përpunimi i drurit si dhe gastronomia janë sektorët kyq në funksionimin kryesor të komunës. Po ashtu nga këto fusha janë krijuar edhe eksportet e para drejt vendeve perëndimore, ku kërkesa nga ato shtete vazhdon të mbetet e madhe për produktet nga Vushtrria. Po ashtu, në raport me rritjen e punës së tyre si dhe rritjës së aspektit financiar, është bërë e qartë nga bizneset se me ardhjen e diasporës në Kosovë, fitimet e tyre dyfishohen.

Interesant për t'u theksuar janë numri i vogël i grave në biznese e sidomos në pozitat menaxheriale, ku nga 3470 të punësuar në këto 64 biznese të intervistuar vetëm 411 janë të punësuar si dhe në pozita menaxheriale janë 138.

Po ashtu vetë iniciativat e bizneseve për të vizituar panaire dhe rrjete të bizneseve është një tjetër pjesë e rëndësishme që tregon interesimin për t'u zgjeruar dhe krijuar mundësi pune të reja.

REKOMANDIME

Mbështetur në hulumtimin në terren si dhe analizat e burimeve kryesore, e po ashtu edhe përmes bashkëbisedimit me nivelin lokal dhe bizneset nga diaspora, organizata GERMIN sheh si shumë të rëndësishme të aplikohen këto rekomandime:

- Niveli lokal të ketë të gjitha të drejtat për tërheqjen e investitorëve, duke filluar nga negociimi i dhënies në shfrytëzim të infrastrukturës fizike dhe ligjore (toka, objektet/ndërtesat publike, si dhe rregullimin e akteve nënligjore), në mënyrë që të mundësohet një proces më efikas dhe i shpejt investimi.
- Organizimi i një departamenti/zyreje të modeleve të qendrave me një ndalesë (One-stop-shop) për bizneset/investitorët e interesuar, e cila do të ofronte të gjithë informacionin e nevojshëm rreth mundësive për investime, statistikave dhe të dhënave mbi projektet, infrastrukturën, legjislacionin dhe ambientin biznesor në Vushtrri. Po ashtu, kjo zyrë do të duhej të ndërlidhej dhe koordinohet me të gjithë strukturën e Komunës, në mënyrë që të ndërmjetësonte shërbimet komunale për të gjithë investitorët potencial, me theks të veçantë ata nga diaspora.
- Mbështetje komunale me kredi të buta, përmes të cilave do t'u mundësohej edhe bizneseve lokale të ngrisin kapacitetet e tyre si dhe të jenë të gatshme për bashkëpunim me bizneset nga diaspora.
- Të rritet bashkëpunimi me organizatat e shoqërisë civile në fushën e turizmit; Të mundësohet pjesëmarrja për bizneset në sektorin e hotelerisë në panairë ndërkombëtare.
- Qeveria të miratojë politika që sigurojnë konkurrencë të drejtë në sektorin e bujqësisë, sidomos në përshpejtimin e procesit të huamarrjes me kufizim tregtar ndaj praktikave të pandershme të partnerëve tregtarë;

Gjithashtu, të krijohen skema mbështetëse për të inkurajuar prodhimin vendor që do të mund të përmirësonte papunësinë marrë parasysh natyrën e punës intensive të sektorit.

6. Të aplikohen lehtësime të akcizës për burimet e energjisë që përdoren për prodhim.

7. Për kompanitë të cilat përdorin sisteme efikase të energjisë për prodhim, të ofrohen stimuj tatimor shtesë.

8. Qeveria të përmirësojë promovimin e skemave të granteve të tyre në sektorin e bujqësisë: Procedurat për aplikim në skemat përkatëse të grantit duhet thjeshtuar, ndërsa procesi i përzgjedhjes së grant-fituesit duhet të bëhen më transparente.

9. Për të rritur konkurrencën në sektorin e përpunimit të ushqimit në Vushtrri, prodhuesit vendas duhet të adresojnë problemet e lidhura me diversifikimin e dobët të produktit, cilësinë e pasigurt, furnizimin e ulët, dhe shfrytëzimin jo të mjaftueshëm të kapaciteteve. Prandaj, në nivelin e tregut përpunuesit e ushqimit duhet të:

- Rrisin produktivitetin dhe ofrojnë produkte të reja
- Përmirësojnë cilësinë dhe qasje në segmente të reja tregu për përpunuesit e vegjël
- Rrisin shfrytëzimin e kapaciteteve
- Promovim të prodhimeve vendore të përpunuara në tregun e brendshëm

10. Të gjinden mundësi përmes mbështetjes insitucionale lokale dhe qendrore, që kompanitë në sektorin e prodhimit dhe përpunimit të ushqimit dhe pijeve të:

- Promovojnë produktet e përpunuara në tregjet ndërkombëtare / panaire ndërkombëtare;
- Promovojnë vendosjen e produkteve të përpunuara në zinxhirët e huaj të shitjes me pakicë;
- Përmirësojnë logjistikën për eksport; si, rritjen e numrit të objekteve të magazinimit të ftohtë, kamionëve frigoriferë, dhe pajisjeve të klasifikimit të frutave.

BIBLIOGRAFIA

- 1.Pasho Baku: Enciklopedia universale e ilustruar. Shtëpia Botuese Bacchus, Tiranë, 2011, fq. 986
- 2.Skënder Rizaj:Viçitrina gjatë periudhës osmane (Shek.XV-XVIII). fq.74-103. Vushtrria-Vicianë me rrethinë (Monografi), Kuvendi Komunal i Vushtrrisë, Vushtrri, 2003.
- 3.Agjencia e Statistikave të Kosovës-2017,https://askdata.rks-gov.net/PXweb/pxweb/sq/askdata/askdata__09%20Population__Population%20estimate/tab01.px/table/tableVieëLayout1/?rxid=1f3b4bd4-e3d5-49a8-8773-6c63e84a21c5
- 4.Jusuf Osmani: Vendbanimet e Kosovës, (Vushtrria, 16) - Kosova dwellings, (Vushtrria, 16), Prishtinë, 2005, fq. 22 - 23. OCLC 838317196,
- 5.Profili i Komunave / Municipal Profile 2018, https://www.osce.org/files/f/documents/c/2/13134_2.pdf

Gusht, 2021

